

زُفان و صلح

ميان

نُرس و

اميد

گروه تحقيق شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر

شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر

نشانی: خانه نمبر ۶۰، سرک ۴، کارته ۳، کابل-افغانستان

شماره تماس: +۹۳۷۹۹۷۹۶۹۴۵

ایمیل آدرس: info@cshrn.af

وبسایت: www.cshrn.af

زنان و صلح: میان ترس و امید

نویسنده: عبدالرحمن یاسا

مترجم: مسعود آدرخش

طراح: روح الله رگبار

چاپ: مطبعه احمدی

ویرایش: اول

تیراژ: ۱۰۰۰

تاریخ: دسامبر ۲۰۲۰

حق چاپ محفوظ است.

شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر

و

موسسه حقوق بشر و محو خشونت

فهرست مطالب

۱	سپاسگزاری
۲	چکیده
۳	هدف
۴	مقدمه
۶	فصل اول: زنان در زمان حکومت طالبان و پس از آن
۶	دستاوردهای پسا ۲۰۰۱
۷	نقش زنان افغان در عرصه‌ی سیاست
۷	نقش زنان افغان در عرصه‌ی اقتصاد
۸	زنان افغان در بخش تعلیم و تربیه
۹	فصل دوم: گفتگوهای صلح افغانستان و قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل
۹	نقش زنان در تحکیم صلح با توجه به قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ سازمان ملل
۱۰	توافق آتش‌بس بین ایالات متحده امریکا و طالبان
۱۰	گفتگوهای بین‌افغانی صلح در دوحه
۱۲	فصل سوم: تأملی بر دیدگاه‌های زنان افغان
۱۲	روند صلح برای زنان افغان چه معنایی دارد؟
۱۹	سخن پایانی
۲۱	منابع

در حالی که گفتگوهای بین‌الافغانی صلح در دوحه در جریان است، افزایش خشونت‌ها از سوی طالبان نگرانی‌هایی را در مورد پیامدهای منفی‌ای که ممکن است توافق احتمالی صلح بین دولت افغانستان و طالبان بر گروه‌های به حاشیه رفته، به ویژه زنان داشته باشد، به وجود آورده است. در حال حاضر بسیاری از فعالان زن نگران این هستند که دستاوردهای‌شان، به‌ویژه در بخش حقوق بشر نادیده گرفته شود یا در جریان مذاکره با طالبان مورد معامله قرار گیرد.

با توجه به این موضوع، برنامه‌ی «زنان و صلح؛ میان ترس و امید» طراحی شد تا یک روایت زنانه در مورد صلح که چشم‌اندازها، نگرانی‌ها و آرزوهای زنان را بازتاب می‌دهد ایجاد شود. در کنار آن، هدف دیگر برنامه‌ی یادشده برجسته کردن مواردی چون حفظ دستاوردهای حقوق بشری و شمولیت معنادار زنان در تمام مراحل روند صلح بود. به این منظور، شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر (CSHRN) با انجام مصاحبه همراه با ۱۰۰ تن از زنان و مردان فعال در عرصه‌های مختلف تلاش کرد تا دیدگاه‌های آنان را در مورد چگونگی حمایت از زنان، تقویت نقش آنان و دادخواهی برای حفظ دستاوردهای این گروه از شهروندان در مذاکرات صلح بازتاب دهد.

برای بالا بردن سطح آگاهی مردم در مورد نقش زنان در تحکیم صلح، مصاحبه‌های یادشده در سه روزنامه‌ی پرخواننده در کابل و بیشتر ولایات چاپ و نشر شد. علاوه بر این، شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر با شهروندان عادی در سطوح مختلف، که زندگی‌شان بیشتر از دیگران از روند صلح تاثیر می‌پذیرد نیز مصاحبه کرده تا آنان نیز بتوانند دیدگاه‌ها و نگرانی‌های‌شان را درباره‌ی روند صلح بیان کنند. در نتیجه، ۳۶۵ پیام صلح از فعالان زن و نهادهای مدنی، خبرنگاران، استادان دانشگاه، اعضای تیم مذاکره‌کننده‌ی دولت افغانستان و مردم عام جمع‌آوری شد که به صورت گسترده از طریق وبسایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی مربوط به شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر و موسسه حقوق بشر و محو خشونت به نشر رسید.

در صورتی که در گفتگوهای بین‌الافغانی صلح از ارزش‌های حقوق بشر، حقوق اجتماعی و سیاسی زنان و آزادی بیان و رسانه در یک فضای کثرت‌گرا محافظت شود، شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر از این مذاکرات به شکل قوی استقبال و حمایت خواهد کرد. با این حال، ما در شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر هنوز نگران حضور کم‌رنگ زنان در ترکیب تیم مذاکره‌کننده‌ی دولت افغانستان و همچنین افزایش خشونت‌های گروه طالبان هستیم. من به عنوان یک مدافع حقوق بشر از تمام طرف‌های درگیر در جنگ می‌خواهم که به خواسته‌های مردم، از جمله اعلان آتش‌بس فوری و سرتاسری اولویت بدهند. توجه به خواسته‌ها و اولویت‌های شهروندان نه تنها مردم را امیدوار و همه‌شمول بودن روند صلح را تضمین می‌کند، بلکه به طرف‌های درگیر نیز کمک می‌کند تا راهی برای پایان دادن به جنگ و رسیدن به یک راه‌حل سیاسی پیدا کنند.

من به نمایندگی از شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر و موسسه حقوق بشر و محو خشونت از حمایت سخاوتمندانه موسسه همکاری بین‌المللی توسعه سویدن در افغانستان (SIDA) برای تهیه و چاپ این کتاب سپاس‌گزاری می‌کنم. همچنین از زحمات عبدالرحمن یاسا، نویسنده‌ی کتاب، بانو حسنیه محقق، مدیر برنامه، حضرت‌خان هوشمند، مدیر امور مالی و روح‌الله رگبار، نجیب‌الله حسینی، فرشته حکیمی، طه محقق، فرهاد صافی و جواد حمیدی که در هماهنگی و انجام مصاحبه‌ها و همچنین ثبت و جمع‌آوری پیام‌ها سهم ارزنده‌ای داشتند نیز قدردانی می‌کنم. در پایان و به صورت ویژه، از کسانی که دیدگاه‌های خود را از طریق مصاحبه و پیام‌های صلح با شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر به اشتراک گذاشتند، سپاس‌گزاری می‌شود.

سید حسین انوش

رییس اجرایی شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر

چکیده

گفتگوهای بین‌الافغانی صلح، گروه‌های به حاشیه رفته‌ی افغانستان، به‌ویژه زنان را میان ترس و امید قرار داده است. پس از تقریباً دو دهه جنگ، مذاکرات صلح میان دولت افغانستان و طالبان در اوایل ماه سپتمبر سال ۲۰۲۰ میلادی در دوحه پایتخت قطر آغاز شد، اما تداوم خشونت‌ها از طرف گروه طالبان سبب شده است که مردم نسبت به اراده‌ی واقعی این گروه برای به میان آوردن صلح بی‌اعتماد شوند. هدف اصلی گفتگوها پایان دادن به چندین دهه جنگ و خشونت و دستیابی به یک توافق سیاسی برد-برد است. این در حالی است که بسیاری از زنان از طیف‌های گوناگون جامعه، نگران پیامدهای توافقی هستند که در آن احتمال به خطر افتادن حقوق و دستاوردهای سال‌های اخیر آنان وجود دارد. خاطرات ناخوشایند زنان افغان از زنده‌گی در زمان حکومت طالبان، آنان را گرد هم آورده است تا به طور مشترک، برای حفظ حقوق و دستاوردهای‌شان در ابعاد مختلف صدا بلند کنند. فعالان زن و همچنان اشخاص دیگری که در سطوح مختلف جامعه فعالیت می‌کنند، از دولت و تیم مذاکره‌کننده‌ی افغانستان می‌خواهند تا چشم‌اندازها و خواسته‌های زنان را در اجندای اصلی مذاکرات صلح قرار دهند. علاوه بر این، برای تضمین همه‌شمول بودن روند صلح، آنان خواهان نمایندگی قدرتمند و معنادارشان در تمام سطوح گفتگوهای صلح با طالبان هستند. نمایندگی ضعیف از زنان در روند صلح نه تنها مشروعیت نتیجه‌ی این روند را زیر سوال می‌برد، بلکه سبب تداوم خشونت نیز می‌شود. هرچه روند صلح فراگیرتر باشد، به همان اندازه دوام آن بیشتر خواهد بود.

هدف

این کتاب بازتاب‌دهنده‌ی دیدگاه‌ها، امیدها و نگرانی‌های زنان افغان در مورد روند صلح افغانستان است. همچنین، برخی از چالش‌های مذاکرات صلح افغانستان و تأثیرات آن بر زنده‌گی زنان که از قربانیان اصلی چندین دهه درگیری در کشور هستند را مشخص می‌کند. مبنای این کتاب قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد است که در آن بر نقش زنان در تحکیم صلح، حل منازعات و ضرورت شمولیت دیدگاه‌های آنان برای تحقق یک صلح فراگیر و پایدار تأکید شده است.

تأکید مجدد بر نقش مهم زنان در پیش‌گیری و حل منازعات و تحکیم صلح، تأکید بر اهمیت مشارکت برابر و کامل آنان در تمامی تلاش‌ها برای حفظ و تحکیم صلح و امنیت و ضرورت برافزایش نقش آنان در تصمیم‌گیری در مورد پیش‌گیری و حل منازعات.
 قطعنامه ۱۳۲۵ سازمان ملل متحد (۲۰۰۰)

در حالی که افغانستان در یک نقطه‌ی حساس برای پایان‌دادن به درگیری‌ها در این کشور قرار دارد، در مورد حضور معنادار زنان در مذاکرات کمتر سخنی به گوش می‌رسد. طی هجده سال گذشته، جامعه با ظهور زنان کارآفرین و متخصص تغییر چشمگیری کرده است. این در حالی است که دیدگاه طالبان در مورد زنان از زمان سقوط حکومت‌شان در سال ۲۰۰۱ تغییر چندانی نکرده است. اگر دولت افغانستان و جامعه‌ی جهانی گام‌های جدی در جهت حفظ حقوق زنان برندارند، توافق‌نامه‌ی صلح برای مردم افغانستان، همه‌شمول و پذیرفتنی نخواهد بود و دوام چندانی نخواهد داشت. دولت افغانستان باید اطمینان حاصل کند که در مذاکرات صلح با طالبان، دستاوردهای حقوق بشری به خطر نمی‌افتد.

طالبان بلافاصله پس از به دست گرفتن قدرت در سال ۱۹۹۶، شرایط سختگیرانه و ظالمانه‌ای را بر اساس برداشت اشتباه از شریعت اسلامی بر مردم افغانستان تحمیل کردند. در زمان حکومت این گروه، افغانستان یکی از بدترین شرایط حقوق بشری در جهان را تجربه کرد. طالبان تمام بخش‌های جامعه را به شکل سیستماتیک سرکوب کردند و حتی ابتدایی‌ترین حقوق افراد را نیز نفی کردند. در حکومت طالبان زنان و دختران از نظر روانی آسیب دیدند، سنگسار شدند، مورد تجاوز جنسی قرار گرفتند و در داخل خانه‌های‌شان زندانی شدند. طالبان جنگ فاحشی را علیه زنان به راه انداخته بودند؛ آنان دانشگاه‌ها و مکاتب را بر روی زنان بستند و تقریباً تمام زنان را مجبور به ترک اشتغال کردند، برخی از خانواده‌ها حتی دختران‌شان را به منظور محافظت از آنان در مقابل رویکرد زن‌ستیزانه‌ی طالبان، به پاکستان و ایران فرستادند.

علی‌رغم برخی ادعاها مبنی بر تغییر رویکرد طالبان، افراد این گروه هنوز همان طرز فکری را دارند که هنگام سرنگونی حکومت‌شان در سال ۲۰۰۱ داشتند. گروه طالبان به صورت افراطی خشن و جزم‌اندیش است و در صورتی که امریکا افغانستان را ترک کند، این گروه یک بار دیگر با برخی از حقوق و آزادی‌های انسانی مخالفت کرده و به احتمال زیاد برای به عقب برگرداندن کشور تلاش خواهند کرد. برخورد طالبان با نماینده‌گان زنان افغانستان در نشست مسکو می‌تواند تاییدی بر این ادعا باشد؛ در آن گردهمایی که در سال ۲۰۱۹ در مسکو برگزار شده بود، نماینده‌گان طالبان، زنان افغان را به آنچه خود «ترویج فساد اخلاقی و بدحجابی» می‌خواندند متهم کرده و بر آنان تاختند.^۱ مواردی از این دست، از دلایل افزایش نگرانی‌های مردم، به‌ویژه زنان در رابطه با نتایج روند صلح است. زنان و دختران افغان در میان ترس و امید به سر می‌برند؛

^۱Emma Graham Harrison and Akhtar Mohammad Mokoi, "The Taliban Took Years of My Life: The Afghan Women Living Under the Shadow of War," The Guardian, February 9, 2019, <https://bit.ly/2MuNV7S>.

امید دست‌یابی به صلح و آرامش و ترس از به خطر افتادن حقوق‌شان در نتیجه‌ی مذاکره با طالبان. به گفته‌ی کوفی عنان، سرمنشی پیشین سازمان ملل متحد «صلح واقعی و بهبود در افغانستان، بدون احیای حقوق زنان به وجود نخواهد آمد.»^۲

نگرانی‌ها در رابطه با روند صلح این پرسش را به میان می‌آورد که زنده‌گی زنان افغان پس از گفتگوهای صلح چگونه خواهد بود. به منظور ایجاد یک آینده‌ی روشن برای زنان و دختران افغان، باید در روند صلح از آنان به خوبی نمایندگی شود و آنان فرصت این را داشته باشند که خواسته‌ها و دیدگاه‌های خود را به طور واضح برای طالبان بازگو کنند. برای رسیدن به چنین هدفی زنان و دختران -عمدتاً در سطوح پایین جامعه- باید آگاه و توانمند شوند. در این کتاب قصد داریم تا نگرانی‌ها و امیدهای زنان و دختران افغان در پیوند با روند جاری صلح در کشور را بازتاب دهیم و مطابق با آنچه در قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ سازمان ملل آمده است، مشارکت موثر زنان و دختران را در تلاش‌ها برای تحکیم صلح برجسته کنیم.

---

^۲ Amnesty International UK, "Women in Afghanistan: The Back Story," accessed November 24, 2014, <https://bit.ly/3fyXCgh>.

فصل اول: زنان در زمان حکومت طالبان و پس از آن

در طول حکمرانی طالبان در دهه‌ی ۱۹۹۰، زنان و دختران به طور کلی از هرگونه مشارکت در روندهای اجتماعی و سیاسی محروم شدند؛ آنان اجازه‌ی تحصیل، کار، رفتن به مکتب و سهم‌گیری در فعالیت‌های دیگر را نداشتند و محکوم به ماندن در خانه بودند. زنان و دختران نه تنها در خانه‌های‌شان زندانی می‌شدند، بلکه کلکین‌های خانه‌های‌شان نیز برای پیشگیری از احتمال دیده‌شدن آنان توسط رهگذران پوشانده می‌شد. اگر زن یا دختری قوانین سختگیرانه‌ی طالبان را نقض می‌کرد، در ملاً عام شلاق می‌خورد یا اعدام می‌شد. دختران وادار به ازدواج پیش از وقت می‌شدند، زنان به دلیل نپوشیدن چادری (برقع) مورد ضرب و شتم قرار می‌گرفتند و مردان به دلیل نگذاشتن ریش دراز اذیت می‌شدند. این قوانین بر اساس تفسیر طالبان از شریعت اسلامی طرح و اجرا می‌شد.

طالبان پس از سرنگونی حکومت‌شان در سال ۲۰۰۱، پس از مدت زمان کوتاهی دوباره به فعالیت آغاز کردند و اعمال خشونت‌آمیز و وحشیانه‌ی خود، از جمله اعدام در انظار عامه، سنگسار، ضرب و شتم و تحدید حرکت‌های زنان و دختران در مناطق تحت کنترل‌شان را از سر گرفتند.^۴ این، نمونه‌ی شرم‌آور و آشکاری از فعالیت‌های سختگیرانه و انحرافی‌ای است که توسط طالبان اجرا می‌شد.

دستاوردهای پسا ۲۰۰۱

یکی از مهم‌ترین دستاوردها پس از حکومت طالبان، ظهور برجسته‌ی زنان در جامعه بوده است. قانون اساسی افغانستان (۲۰۰۴) زنان و مردان را در برابر قانون برابر می‌داند و برابری جنسیتی را در مشارکت اقتصادی و سیاسی و دسترسی به آموزش و پرورش تضمین می‌کند. چارچوب قانونی و حمایت جامعه‌ی جهانی از حقوق برابر شهروندان، این امکان را به زنان داده است که طی دو دهه‌ی گذشته گام‌های قابل توجهی در عرصه‌های مختلف اجتماعی بردارند. با این حال، راه رسیدن به این مرحله چندان هموار و بی‌دردسر نبوده است. بسیاری از مدافعان حقوق بشر، به ویژه زنان، بهای هنگفتی را برای این حقوق و آزادی‌ها پرداخته‌اند تا نسبت به محدودیتی که طالبان علیه زنان و دختران تحمیل می‌کنند هشدار بدهند. طرز فکری که زنان و دختران را محدود می‌کند تنها مربوط به طالبان و سایر گروه‌های مسلح فعال نیست، بلکه گروهی از عناصر محافظه‌کار دیگر نیز در حکومت وجود دارد که با وجود استفاده از مزایای دموکراسی و کمک‌های بین‌المللی، در رابطه با زنان دیدگاه‌های مشابه با طالبان دارد.

^۳BBC, "Who Are the Taliban?" BBC, May 29, 2019, <https://bbc.in/3mN6rFD>.

^۴Nick Schifrin, "Graphic Video of Fatal Stoning Shows Taliban's Strength," ABC News, January 27, 2011, <https://abcn.ws/35WTAtr>.

نقش زنان افغان در عرصه‌ی سیاست

در طول دو دهه‌ی گذشته، حضور زنان افغان در عرصه‌ی سیاست از نظر تاریخی بی‌پیشینه بوده است. آنان اکنون از وزارت‌خانه‌ها گرفته تا مجلس نماینده‌گان موقف‌های مختلف رهبری را بر عهده دارند. پس از انتخابات پارلمانی افغانستان در سال ۲۰۱۸، زنان توانستند از ۲۵۰ کرسی پارلمان، ۶۹ کرسی را از آن خود کنند و اکنون ۲۸ درصد از اعضای پارلمان کشور را تشکیل می‌دهند^۵ که بیشتر از حد متوسط جهانی است. این در حالی است که بر اساس قانون اساسی افغانستان (۲۰۰۴)، باید حداقل ۲۵٪ نماینده‌گان پارلمان زنان باشند.^۶

بر اساس قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل که بر نقش مهم زنان در تحکیم صلح تأکید می‌کند، دولت افغانستان برای ارتقاء نقش زنان در سکتورهای امنیتی، پلان ادغام و مشارکت زنان را در چارچوب پلان عملی ملی ۱۳۲۵ طرح و اجرا کرد که در نتیجه‌ی آن، مشارکت زنان در نیروهای دفاعی و امنیتی افغانستان افزایش یافت. اکنون علاوه بر اینکه در حدود ۵۹۸۲ زن در چارچوب وزارت‌های دفاع و داخله کار می‌کنند، یکی از معاونان این دو وزارت نیز زنان هستند.^۷

نقش زنان افغان در عرصه‌ی اقتصاد

در دو دهه‌ی گذشته، زنان افغان در بخش‌های گوناگون، به‌ویژه در بخش توسعه‌ی اقتصادی کشور نقش چشمگیری داشته‌اند. آنان اکنون مناصب زیادی را در بخش‌های مختلف خصوصی و دولتی بر عهده دارند و بر علاوه‌ی تامین خانواده، به اقتصاد شکننده‌ی کشور نیز کمک می‌کنند. در زمان حکومت طالبان، کار کردن زنان در جامعه به شدت محدود بود، ولی حالا زنان در حدود ۲۱ درصد از نیروی کار کشور را تشکیل می‌دهند.^۸ آنها مالک و مدیر شرکت‌ها هستند و به عنوان داکتر، پرستار، معلم، وکیل، کارآفرین و سیاست‌مدار کار می‌کنند. زنان و دختران افغانستان اکنون بیش از هر زمان دیگری در جامعه حضور دارند و با فعالیت در عرصه‌های مختلف از پارلمان گرفته تا گروه‌های هنری، نهادهای جامعه‌ی مدنی، گروه‌های ورزشی و دیگر عرصه‌ها به ثبات اقتصادی کشور کمک می‌کنند.

دولت افغانستان با حمایت مستقیم سازمان‌های بین‌المللی شروع به طرح و اجرای طیف گسترده‌ای از برنامه‌ها با هدف دستیابی برابر زنان و دختران به منابع و فرصت‌ها برای سهم‌گیری فعال و معنادار آنان در اقتصاد کشور کرده است. به عنوان مثال، برنامه‌ی ملی برای زنان افغانستان بین سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷^۹ و همچنین استراتژی توسعه‌ی ملی^{۱۰} که در سال ۲۰۰۸ تهیه شده است، همه به حقوق و فرصت‌های برابر زنان در توسعه‌ی اقتصادی تأکید می‌کند.

^۵The World Bank, "Proportion of Seats Held by Women in National Parliaments," The World Bank, 2020, <https://bit.ly/35YgzV4>.

^۶The Constitution of the Islamic Republic of Afghanistan," The Islamic Republic of Afghanistan, January 26, 2004, Article 83, <https://bit.ly/2TS2z9N>.

^۷US Department of Defense, "Enhancing Security and Stability in Afghanistan," Department of Defense, June 2020, p.41, <https://bit.ly/3oWGGEA>.

^۸The World Bank, "Labor Force, Female (% of Total Labor Force) – Afghanistan," The World Bank, 2020, <https://bit.ly/3Inv4sd>.

^۹Islamic Republic of Afghanistan, "National Action Plan for the Women of Afghanistan," The Government of Afghanistan, 2007-2017, p. 13, <https://bit.ly/38ovZF6>.

^{۱۰}Afghanistan Research Evaluation Unit, "Afghanistan National Development Strategy," AREU, <https://bit.ly/2J2P5zt>.

با این حال، مسیر پیشرفت زنان چندان هموار و آسان نبوده است؛ عواملی چون هنجارهای دیرینه‌ی اجتماعی-فرهنگی که بیشتر مردسالارانه هستند، تبعیض بر مبنای جنسیت، مذهب و سنت‌های قدیمی و ناامنی، حضور زنان را در جامعه محدود کرده و حقوق آنان را در مورد مالکیت املاک و اشتغال به کار با چالش روبه‌رو کرده است.

زنان افغان در بخش تعلیم و تربیه

در نتیجه‌ی درگیری‌های مسلحانه در دهه‌ی ۱۹۹۰، در کنار سایر موارد، بخش آموزش و پرورش به شدت آسیب دید؛ اما از سال ۲۰۰۱ به این سو آموزش و پرورش در کشور رشد چشمگیری داشته است. در این مدت توجه ویژه‌ای به بازسازی زیربنای آموزشی صورت گرفت و با حمایت جامعه‌ی جهانی، میلیون‌ها دختر و پسر در سرتاسر کشور به فرصت‌های آموزشی دسترسی پیدا کردند.

تحصیلات زنان از نظر طالبان تابو (حرام) است. زنان و دختران افغان در زمان حکومت طالبان از هر نوع تحصیل محروم بودند، اما پس از سقوط حکومت طالبان، میلیون‌ها زن و دختر افغان فرصت آموزش و یادگیری را پیدا کردند و یک بار دیگر اجازه‌ی رفتن به مکتب و دانشگاه را یافتند. بر اساس آمارها، حدود ۴۰ درصد از شاگردان مکاتب در افغانستان را دختران تشکیل می‌دهند.^۱ علاوه بر این، میزان باسوادی دختران ۱۵ تا ۲۴ ساله، تا ۵۶٪ افزایش یافته است که در مقایسه با سال ۲۰۰۱ درصدی قابل توجهی را نشان می‌دهد.^{۱۳}

البته عواملی چون موانع جغرافیایی، محدودیت‌های اجتماعی، اقتصادی و امنیتی، به‌ویژه در مسیر تحصیل زنان همیشه یک چالش بوده است، با این هم زنان و دختران در برابر این چالش‌ها محکم ایستاده و خطرهای زیادی را به جان خریدند، اما هرگز بر رویاها و آرزوهای‌شان چشم‌نپوشیده‌اند.

---

^۱The World Bank, "School Enrollment, Secondary, Female (% gross)," World Bank Group, 2020, <https://bit.ly/2UerVyW>.

^{۱۳}According to UNICEF, the number of people age 15-24 years who can both read and write with understanding a short simple statement on their everyday life, divided by the population in that age group.

^{۱۴}UNICEF, "Youth Literacy Rate for 15-24 Years," UNICEF, 2018, <https://bit.ly/3nehs2X>.

فصل دوم: گفتگوهای صلح افغانستان و قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل

نقش زنان در تحکیم صلح با توجه به قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ سازمان ملل

شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ را که در مورد زنان، صلح و امنیت است در ۳۱ اکتوبر سال ۲۰۰۰ تصویب کرد. این قطعنامه به نقش مهم زنان در پیشگیری و حل منازعات، مذاکرات صلح، تحکیم صلح، صلح پایدار، کارهای بشردوستانه و بازسازی پس از جنگ اشاره می‌کند. همچنان، قطعنامه‌ی مذکور بر اهمیت برابری جنسیتی و مشارکت کامل زنان در تمام تلاش‌ها برای حفظ و تقویت صلح و امنیت در مناطق تحت منازعه تأکید می‌کند.

علاوه بر این، قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ شورای امنیت از همه دولت‌های عضو می‌خواهد تا دیدگاه‌های زنان را در تمام تلاش‌هایی که تحت نظر سازمان ملل متحد برای تأمین امنیت و تحقق صلح صورت می‌گیرد اصل قرار بدهند. در این قطعنامه از تمام طرف‌های درگیر در منازعه خواسته شده است که اقدامات لازم را برای محافظت از زنان و دختران در برابر خشونت‌های جنسی مانند تجاوز جنسی و سایر موارد روی دست گیرند. قطعنامه‌ی مذکور دولت‌های عضو را ملزم می‌کند تا پلان‌های ملی خود را بر اساس رهنمودهای این قطعنامه طرح کنند.^۴ از آنجایی که زنان و دختران بدون داشتن کوچکترین نقشی در ایجاد جنگ و خشونت، از قربانیان اصلی درگیری‌های مسلحانه هستند، قطعنامه‌ی ۱۳۲۵ بر ضرورت ایجاد مکانیزمی برای محافظت از زنان و دختران در برابر هر نوع خشونت تأکید می‌کند.

نتایج برخی تحقیقات نشان می‌دهد که شمولیت زنان در روند صلح میزان موفقیت تلاش‌ها برای حل منازعات را افزایش می‌دهد. بر اساس این تحقیقات، در مواردی که زنان تأثیر بیشتری بر روند مذاکره داشته‌اند، احتمال دستیابی به توافق نهایی بسیار بیشتر از مواردی بوده است که تأثیر و مشارکت زنان در آن ضعیف بوده است. افزایش نقش زنان در روند مذاکره، پایداری صلح را بیشتر می‌کند،^۴ البته شمولیت زنان در روند صلح لزوماً به معنای حضور مستقیم آنان در مذاکرات صلح نیست، بلکه این شمولیت می‌تواند شامل مراحل مختلفی از جمله پیش از مذاکره، در جریان مذاکره و تطبیق توافق‌نامه پس از توافق صلح باشد.

بیشتر اوقات نقش مهم زنان در دستیابی به توافق صلح جدی گرفته نمی‌شود که این بیشتر به عدم درک درست از حضور معنادار زنان در مذاکره صلح بر می‌گردد. در بیشتر موارد مذاکرات و روندهای صلح نه بر اساس یافته‌های تحقیقی، بلکه بر اساس فرضیه‌های آزمایش نشده یا جهت‌گیری‌های شخصی پیش برده می‌شود. با این حال، تجزیه و تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که مشارکت معنادار زنان تأثیر مثبتی بر موفقیت و پایداری توافق‌نامه‌های صلح دارد. بر اساس یک تحقیق، از میان

^۴The United Nations Security Council, "Resolution 1325 (2000)," UN Security Council, October 31, 2000, <https://bit.ly/35zXODG>.

^۴Thania Paffenholz, Nick Ross, Steven Dixon, Anna-Lena Schluchter, and Jacqui True, "Making Women Count – not Just Counting Women: Assessing Women's Inclusion and Influence on Peace Negotiations," The Graduate Institute of International and Development Studies, April 2016, <https://bit.ly/3pBSCvY>.

۱۸۲ توافق‌نامه‌ی صلح که بین سال‌های ۱۹۸۹ و ۲۰۱۱ امضا شده است، توافق‌نامه‌هایی که در آن زنان شامل بوده‌اند، ۳۵ درصد بیشتر احتمال بیش از پانزده سال دوام را داشته‌اند؛^۴ از این رو، یک توافق صلح برای پایدار بودن، باید همه‌شمول باشد و آرزوهای تمام مردم، به‌ویژه زنان را بازتاب دهد.

توافق آتش‌بس بین ایالات متحده آمریکا و طالبان

ایالات متحده‌ی آمریکا در اوایل سال ۲۰۲۰ با هدف پایان دادن به طولانی‌ترین جنگ خود در افغانستان، توافق‌نامه‌ی صلحی را با طالبان امضا کرد. این توافق‌نامه آمریکا را ملزم می‌سازد تا سربازان خود را در مدت ۱۴ ماه پس از امضای آن از افغانستان بیرون کند و در مقابل، طالبان نیز باید در مورد آتش‌بس دائمی و صلح با دولت افغانستان مذاکره کنند.^۵ البته بیرون شدن کامل سربازان امریکایی از افغانستان بستگی به عملی شدن تعهدات طالبان در مورد قطع رابطه با گروه القاعده و دیگر گروه‌های تروریستی دارد، تا اطمینان حاصل شود که از افغانستان هرگز دیگر به عنوان پایگاه تروریست‌های بین‌المللی استفاده نمی‌شود.

بلافاصله پس از آن که جورج دبلیو بوش، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا در پاسخ به حمله‌ی ۱۱ سپتامبر دستور مداخله‌ی نظامی به رهبری آمریکا در افغانستان را صادر کرد، حکومت طالبان سرنگون شد و نظامیان برجسته‌ی القاعده با رهبر بدنام‌شان اسامه بن لادن، به مرزهای پاکستان متواری شدند. پس از آن جامعه‌ی بین‌المللی روندهای دولت‌سازی را بر اساس الگوی دولت‌سازی لیبرال، در افغانستان به راه انداخت. اما پس از چندسال ثبات، طالبان توانستند خود را دوباره تجدید و سازماندهی کنند و مناطق بزرگ جغرافیایی را در دهات افغانستان تحت کنترل خود بیاورند.

در حال حاضر مناطق بزرگ روستایی را تحت کنترل خود دارند. با وجود این، بسیاری از افغان‌های خسته از جنگ، به ویژه زنان و دختران که طعمه‌ی اصلی درگیری‌های مداوم بوده‌اند، نگاه تردیدآمیزی به توافق صلح آمریکا و طالبان دارند و از تکرار سرکوب شدن تحت کنترل طالبان می‌ترسند. در دهه‌ی ۱۹۹۰ رژیم طالبان همه، اما عمدتاً زنان و دختران افغان را با قوانین سختگیرانه‌ای که به شرع نسبت می‌دادند سرکوب کردند. از آن زمان به بعد، حقوق زنان به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های مدافعان حقوق بشر در کشوری تبدیل شد که زنان و دختران آن، هنوز برای دستیابی به حقوق اساسی خود در تلاش هستند.

گفتگوهای بین‌الافغانی صلح در دوحه

پس از گذشت چندین ماه از توافق صلح آمریکا و طالبان، گفت‌وگوهای بین‌الافغانی صلح در ۱۲ سپتامبر سال ۲۰۲۰ در دوحه، پایتخت قطر آغاز شد. دولت افغانستان و طالبان در دوحه گرد هم آمدند تا در مورد آتش‌بس دائمی و جامع در

^۴Marie O'Reilly, Andrea O' Suilleabhain, and Thania Paffenholz, "Reimagining Peacemaking: Women's Roles in Peace Processes," International Peace Institute, June 2015, p.12, <https://bit.ly/2ILxhiE>.

^۵Sara Dadouch, Susannah George, and Dan Lamothe, "U.S. Signs Peace Deal with Taliban Agreeing to Full Withdrawal of American Troops from Afghanistan," The Washington Post, February 29, 2020, <https://wapo.st/3IUCL9z>.

افغانستان مذاکره کنند.^۸ اگرچه تیم‌های مذاکره‌کننده‌ی هر دو طرف هنوز رسماً مذاکرات مستقیم را آغاز نکرده‌اند، اما گروه‌های تماس آن‌ها در مورد مقدمات پیرامون توافق صلح گفت‌وگو کرده‌اند.

با این حال، اخیراً مذاکرات صلح به دلایلی متوقف شده است. یکی از آن دلایل اختلافات بر سر قانون اساسی افغانستان است که گروه طالبان آن را غیر اسلامی می‌داند. دلیل دیگر به موضع انعطاف‌ناپذیر طالبان در مورد یک فقه مشخص اسلامی به عنوان اساس مذاکرات بر می‌گردد؛ آنان تاکید می‌کنند که در کنار توافق‌نامه‌ی صلح بین امریکا و طالبان، فقه حنفی هم باید به عنوان بنیاد مذاکرات بین‌الافغانی پذیرفته شود.

اگرچه بیشتر مسلمانان افغانستان پیرو فقه حنفی هستند، اما موضع سازش‌ناپذیر طالبان میلیون‌ها مسلمان شیعه‌ی پیرو فقه جعفری و همچنان جامعه‌ی کوچک هندو و سیک کشور را به حاشیه می‌راند. علاوه بر این، با این که طالبان در توافق‌نامه‌ی صلح با امریکا متعهد به کاهش خشونت شده بودند، بن‌بست کنونی تا حدودی ناشی از عدم تمایل یا ناتوانی این گروه در کاهش خشونت است. طالبان یا در تلاش‌اند تا با افزایش خشونت‌ها فشار بیشتری بر طرف مذاکره‌ی خود در دوحه وارد کنند، یا این که تسلط کامل بر جنگ‌جویان خود ندارند. در هر صورت، تا شکسته‌شدن بن‌بست مذاکرات صلح راه دشواری در پیش است.

---

^۸Wolfgang Minatti, "The Challenges of the Afghan Peace Talks," European University Institute, September 28, 2020, <https://bit.ly/3kHLBpA>.

فصل سوم: تأملی بر دیدگاه‌های زنان افغان

این بخش مبتنی بر داده‌های جمع‌آوری شده از ۱۰۰ مصاحبه و ۳۶۵ پیام صلح بوده که بازتاب‌دهنده‌ی دیدگاه‌های مردم افغانستان، به‌ویژه زنان است. این مصاحبه‌ها و پیام‌ها از زنان و مردان افغان از اقوام گوناگون با سطوح مختلف زنده‌گی جمع‌آوری شده است؛ مصاحبه‌ها دیدگاه‌های خبره‌گان و پیام‌های صلح عمدتاً دیدگاه‌های شهروندان عادی را منعکس می‌کند. در حقیقت، مجموعه‌ی مصاحبه با زنان و مردان که به تهیه‌ی این اثر کمک کرده، تأییدکننده‌ی نوعی اشتراک در تجربه و درک میان آنان است. این نشان می‌دهد که مشارکت متعادل جنسیتی در روند صلح و حل منازعات نه تنها دیدگاه‌ها و ارزش‌های مختلفی را به میان می‌آورد، بلکه فراگیر بودن و تداوم روند صلح را نیز تضمین می‌کند.

روند صلح برای زنان افغان چه معنایی دارد؟

با توجه به نقشی که زنان از سال ۲۰۰۱ به بعد در توسعه داشته‌اند، گفت‌وگوهای بین‌افغانی صلح در دوحه برای تمام مردم افغانستان به‌ویژه زنان و دختران به عنوان قربانیان اصلی چندین‌دهه جنگ، امید آمیخته با ترس را بودجود آورده است. بسیاری از گروه‌ها و مدافعان زنان و همچنین شهروندان عادی اکنون نگران این هستند که دستاوردهای‌شان در جریان مذاکرات با طالبان به خطر بی‌افتد. آنان به این باورند که بازگشت طالبان به قدرت، یا توافق ناسنجیده‌ای سیاسی که نفوذ و قدرت بیشتری به این گروه ببخشد، می‌تواند به معنای بازگشت دوره‌ی تاریک سرکوب باشد؛ دورانی که زنان و دختران به خانه محدود شده بودند، به دلیل دیده‌شدن موهای‌شان شکنجه می‌شدند و با ممنوعیت کار در بیرون از خانه یا رفتن به مکتب و دانشگاه روبه‌رو بودند. با وجود برخی باورها مبنی بر تغییر در رویکرد گروه طالبان از زمان فروپاشی امارت اسلامی در سال ۲۰۰۱، رفتارهای سخت‌گیرانه و محدودکننده‌ی طالبان علیه زنان و دختران طی بیست‌سال گذشته در مناطق تحت کنترل‌شان، نشان می‌دهد که این گروه هنوز همان ذهنیت افراطی و خشونت‌آمیز گذشته را دارد.

فعالان جامعه‌ی مدنی و مدافعان حقوق زنان اکنون خواستار یک نماینده‌گی قوی و معنادار از زنان و دختران در مراحل مختلف روند صلح هستند. اگرچه طالبان ادعا کرده‌اند که حقوق زنان را بر اساس اصول اسلامی تضمین می‌کنند، اما به این نکته وضاحت نداده‌اند. با توجه به آنچه طالبان در زمان حکومت‌داری‌شان بر اساس قوانینی که به اسلام نسبت می‌دهند انجام دادند، چیزی جز وحشی‌گری، خودکامه‌گی و دشمنی را نشان نمی‌دهد. با وجود مذاکرات متعدد بین گروه‌های تماس از طرف دولت افغانستان و طالبان در دوحه در طول سال ۲۰۲۰، ماهیت سازش‌ناپذیر طالبان و افزایش خشونت‌ها در سراسر کشور، آینده‌ی زنان و همچنان چشم‌اندازها برای رسیدن به توافق سیاسی پایدار میان دولت و طالبان در هاله‌ی ابهام قرار دارد.

با توجه به بحث‌های جاری برای پایان‌دادن به جنگ چندین‌ساله، گروه‌های به‌حاشیه‌رانده‌شده‌ی کشور، به‌ویژه زنان و دختران و گروه‌های اقلیت، به شدت نگران پیامدهای سیاسی و تاثیرات بازگشت احتمالی طالبان و عقب‌نشینی امریکا که

ممکن است بر زنده‌گی آنان تاثیر منفی بگذارد هستند. افزون بر این، آنان همواره اصرار داشته‌اند که حقوق‌شان باید به عنوان «خط سرخ» در نظر گرفته شود تا از هر گونه معامله‌ی سیاسی محفوظ بماند.

پوهنيار روھينا ظفري:

طالبان نگاه زنان امروز را نخواهند پذيرفت. من فکر می‌کنم در مذاکرات صلح، باید نمایندگان از گروه‌های مختلف زنان باشند، که از خواسته‌های خود دفاع کنند و از هیچ‌یک از آنها نگذرند. زنان، دیگر زندگی با حقارت را نخواهند پذیرفت.

مکانیزم حمایت‌تأمین اروپا از پرسه صلح افغانستان در افغانستان و سول منطقه در اروپای غربی و شمال غربی

EU AFGHANISTAN PEACE SUPPORT MECHANISM

همان‌طور که گفته شد جامعه و به‌ویژه زنان با حمایت مستقیم جامعه‌ی جهانی در زمینه‌های مختلف پیشرفت قابل توجهی داشته‌اند. با این حال، بسیاری از فعالان حقوق بشر نگران تکرار جنگ و درگیری‌های خشونت‌آمیز هستند. زنان متخصص و کار آفرین، تاجران زن، معلمان و وکیلان به این باورند که اگر با طالبان «توافق بد» صورت بگیرد، آنان نمی‌توانند که آرزوهای خود را تحقق ببخشند. به باور آنان دیدگاه طالبان در مورد حقوق بشر، به‌ویژه زنان تغییری نکرده است و هر معامله‌ای که این گروه را به قدرت بازگرداند، افغانستان را به دهه‌ی ۱۹۹۰ باز خواهد برد؛ دورانی که طی آن همه و به خصوص زنان مورد ظلم و ستم قرار گرفتند. در زمان حکومت‌داری طالبان زنان حق نداشتند که در امور اجتماعی سهم بگیرند یا حتی در جای بیرون از خانه‌های‌شان قدم بزنند. آنان وضعیتی شبیه به زندانیان داشتند، اما پس از سقوط طالبان تا کنون پیشرفت‌های فوق‌العاده‌ای در چارچوب قانون اساسی، به‌ویژه در زمینه‌ی حقوق بشر، دسترسی به آموزش، کار، مراقبت‌های صحتی و آزادی بیان به دست آمده است.

تارا حسینی:

” با توجه به موفق‌گیری جدید طالبان در گفت‌وگوهای دوحه و رفتار آنان با زنان در مناطقی که تحت کنترل دارند، می‌توان گفت هیچ تغییری در نگاه و تفکر طالبان نسبت به زنان به وجود نیامده است. طالبان حقوق زنان را در چارچوب شریعت می‌پذیرند، اما برداشت این گروه از شریعت زن را در چهار دیواری خانه محصور می‌کند. نگرانی من این است که روند صلح منجر به دست‌یابی طالبان به تمام یا بخش غالب قدرت سیاسی شود و زنان یک بار دیگر از تمام حقوق مدنی و سیاسی خود محروم شوند.

“

گروه طالبان با توجه به برداشت مبهم‌شان از شریعت، مخالفت‌های شدیدی با ارزش‌های دموکراتیک و حقوق بشر داشته‌اند. شریفه مهرداد، یکی از فعالان زن با ابراز ناامیدی نسبت به این موضوع می‌گوید: «ناسازگاری طالبان با دموکراسی به این معنی است که این گروه حقوق زنان و توافق صلحی که بر اساس آن دستاوردهای بیست سال گذشته‌ی آنان محفوظ بماند را به رسمیت نمی‌شناسد. طالبان می‌خواهند که زنان را به خانه‌ها محدود کنند یا آنان را وادار به پوشیدن چادری (برقع) کنند که این‌ها چیزی جز بردگی محض نیست»^۱؛ بر خلاف بعضی تصورات مبنی بر تغییر تفکر طالبان در برخی موارد، فعالان حقوق بشر به این باورند که وضعیت اسفناک زنان در مناطق تحت کنترل طالبان خلاف این تصور را ثابت می‌کند و طالبان هنوز دیدگاهی زن‌ستیزانه دارند.

^۱Sharifa Mehrad, women activist, in discussion with Hosnia Mohaqqiq, November 24, 2020.

اسدالله پژمان:

” نگاه طالبان به زنان ممکن است کمی تغییر کرده باشد، اما این تغییر هیچ‌گاه به این معنا نیست که طالبان حقوق اساسی و آزادی‌های زنان را به رسمیت می‌شناسند. تنها راهکار برای اطمینان از رعایت‌شدن حقوق اساسی زنان در چارچوب کنوانسیون‌های بین‌المللی پس از توافق صلح، تضمین‌های بین‌المللی است.

“

از سوی طالبان با تاکید بر گزینش فقه حنفی به عنوان یگانه مبنای مذهبی مذاکرات صلح، به طور آشکار تحقق یک توافق سیاسی فراگیر و پایدار را به چالش می‌کشند. طالبان مانند دوران حکومت‌داری‌شان در دهه‌ی ۱۹۹۰، هنوز بر موضع غیر قابل قبول‌شان مبنی بر تبعیض علیه اقلیت‌های قومی و مذهبی از جمله مسلمانان شیعه و اسماعیلیه و اقلیت‌های هندو و سیک اصرار دارند. بسیاری از مصاحبه‌شونده‌گان معتقدند که برای گفتگوهای موفقیت‌آمیز و تحقق صلح پایدار، علاوه بر زنان، از سایر گروه‌های به حاشیه‌رفته مانند اقلیت‌ها، قربانیان جنگ و افراد دارای معلولیت نیز باید در تمام مراحل روند صلح نماینده‌گی صورت بگیرد.

پروانه سما صمدی:

”

در گفتگوهای صلح باید از زنان دارای معلولیت نیز نمایندگی شود؛ زیرا آنان هم به دلیل زن بودن و هم به دلیل معلولیتی که دارند، همواره در حاشیه قرار داشته اند.

“

در حال حاضر، از ۲۱ عضو تیم مذاکره‌کننده‌ی دولت افغانستان، چهار تن (حدود ۲۰ درصد) زن هستند. اگرچه سیستم سهمیه‌بندی به خودی خود نتیجه‌ی مطلوبی را تضمین نمی‌کند، اما زنان افغان باید توسط آن عده از همکاران مردشان که در تیم مذاکره حضور دارند و متعهد به برابری جنسیتی در تحکیم صلح‌اند حمایت شوند. اگر هدف از روند صلح تحقق صلح پایدار است، در آنصورت زنان باید در تمام مراحل این روند حضور فعال و معنادار داشته باشند. به گفته‌ی داکتر محمد امین احمدی، یکی از اعضای تیم مذاکره‌کننده‌ی دولت افغانستان:

داکتر محمد امین احمدی:

”

دفاع از حقوق زنان نه تنها به عهده‌ی زنان است، بلکه مردان نیز در این بخش مسئولیت دارند. به نظر من تعداد نماینده‌گان زن در تیم مذاکره‌کننده به اندازه کیفیت آنان مهم نیست؛ به این معنا که اگر ده‌ها نماینده‌ی زن در میز مذاکره با طالبان حضور داشته باشند، ولی نتوانند از حقوق خود دفاع کنند، حضور آنان بی‌تأثیر خواهد بود.

“

زنان به عنوان اصلی‌ترین قربانیان جنگ باید مشارکت معناداری در گفتگوهای صلح داشته باشند، و به آنان فرصت داده شود تا خودشان از حقوق و ارزش‌هایشان دفاع کنند. برای دستیابی به این هدف، باید میکانیسم یا سازوکارهای حمایتی ایجاد شود؛ اول این که نیاز نیست که حق برابری جنسیتی برای زنان و مردان در نظام جمهوری و در چارچوب قانون اساسی در مذاکرات صلح به بحث گرفته شود. دوم، به زنان افغان باید این حق داده شود که موضوعات و مسائلی که در مذاکرات طرح می‌شود و ممکن تأثیر منفی بر زنده‌گی آنان داشته باشد را رد کنند. سوم، کمک‌های مالی جامعه‌ی جهانی باید صریحاً منوط به حمایت از دستاوردهای بیست‌سال گذشته، به‌ویژه حقوق بشر و سایر ارزش‌های دموکراتیک باشد. در نهایت این که جامعه‌ی بین‌المللی باید طالبان را تحت فشار قرار دهد و این گروه نیز باید اطمینان بدهد که در صورت رسیدن به توافق سیاسی، به تعهداتشان پایبند می‌مانند.

فریده صفا بدخش:

حضور زنان در گفتگوهای صلح، می‌تواند ضمانتی برای محفوظ ماندن حقوق‌شان پس از این مذاکرات باشد، با این حال، یکی از نگرانی‌های بزرگ ما، تغییر نکردن دیدگاه طالبان در مورد زنان، پس از گفتگوها است. جامعه‌ی جهانی باید از طالبان تعهد بگیرد تا حقوق زنان را مانند گذشته نادیده نگیرند.

Logos: European Union, Sida, UN Women, EU Afghanistan Peace Support Mechanism, and the Ministry of Peace and Reconciliation of Afghanistan.

طالبان با این که یکی از دو طرف اصلی در مذاکرات صلح بین‌افغانی هستند، همواره از توافق در مورد آتش‌بس و به رسمیت شناختن دولت منتخب در کابل خودداری کرده‌اند. بسیاری از فعالان جامعه‌ی مدنی به این باورند که چنین بازی دوگانه نه تنها ادامه‌ی مذاکرات صلح را با مشکل روبه‌رو می‌کند، بلکه باعث ایجاد تردید در رابطه با اراده‌ی واقعی طالبان و استقلال آنان در مورد تصمیم‌گیری برای آتش‌بس می‌شود.

آتش‌بس، گامی برای اعتمادسازی بین دو طرف است و باعث می‌شود استقلال طالبان در رابطه با توافقات تضمین شود؛ اینکه آیا این گروه مستقل است یا از گروه‌های دیگری فرمان می‌گیرد. از سوی دیگر، آتش‌بس درک خوبی از هویت دشمن به ما می‌دهد، از این راه می‌توان دانست که آیا دشمن تنها طالبان است یا گروه‌های دیگری هم هستند.

در واقع، توافق بر سر آتش‌بس در روند صلح تکانه ایجاد می‌کند و فضای اعتماد بین طرف‌های درگیر که سال‌ها با هم جنگیده‌اند را هموار می‌کند. تشدید خشونت در کشور، باعث ایجاد ناامیدی در میان مردم در رابطه با تلاش‌ها برای صلح می‌شود. در بیست‌وسوم مارچ ۲۰۲۰، هنگامی که ویروس کوید-۱۹ در حال گسترش بود، سرمنشی سازمان ملل متحد خواستار آتش‌بس فوری جهانی شد که پس از آن اتحادیه‌ی اروپا و چین نیز به این درخواست پیوستند. به همین ترتیب دولت افغانستان از این فراخوان استقبال کرد؛ اما طالبان با نادیده گرفتن این درخواست، به حملات بی‌رحمانه‌ی خود ادامه دادند. به باور بسیاری، عدم تمایل طالبان برای کاهش خشونت نه تنها مشروعیت مذاکرات را زیر سوال می‌برد، بلکه به صورت آشکارا نشان می‌دهد که این گروه به خواست مردم بی توجه است. شهرزاد اکبر، رئیس کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، در این باره می‌گوید:

«من فکر می‌کنم مذاکرات صلح اگر موازی با خشونت پیش برود، به زودی بی‌معنی خواهد شد؛ بنابراین، هر دو طرف باید به گفتگوهای صلح به عنوان گزینه‌ای بدیل برای جنگ نگاه کنند، که اگر چنین باشد طبیعی است که همه با آن موافق خواهند بود، در غیر این صورت، روند صلح مشروعیت نخواهد داشت. مردم افغانستان مدتهاست بدون در نظر گرفتن این‌که کجا زنده‌گی می‌کنند، به کدام زبان سخن می‌گویند و به کدام دین باور دارند، خواستار آتش‌بس شده‌اند. ممکن است دلایل مختلفی برای نادیده گرفته شدن آتش‌بس از سوی طالبان وجود داشته باشد؛ از جمله عدم پاسخگویی گروه و فروپاشی مشروعیت آنان نزد مردم. عقلانیت سیاسی ایجاب می‌کند که هر دولت یا گروهی که خواهان حمایت مردم است باید خواسته‌های آنها را نیز در نظر بگیرد.»^{۲۰}

^{۲۰}Shahrzad Akbar, Chairperson for Afghanistan Independent Human Rights Commission, in discussion with Hosnia Mohaqqiq, September 12, 2020.

طالبان نمی‌توانند از طریق شورش در قدرت باقی بمانند، آنان باید واقعیت‌های موجود، تغییرات به میان آمده و تعهدات بین‌المللی افغانستان را درک کنند. منازعات کنونی هیچ راه‌حلی به جز مذاکراتی که در آن برابری خصوصاً حقوق برابر جنسیتی رعایت شود، ندارد. زنان و مردان باید در تمام جنبه‌های روند صلح، از استقرار صلح گرفته تا حفظ صلح، و شکل‌گیری وضعیت سیاسی‌ای که در آن بتوانند در توسعه‌ی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به شکل برابر سهم بگیرند، نقش داشته باشند. این تنها راهی است که امید به صلح پایدار را افزایش می‌دهد.

سخن پایانی

در طول چند دهه‌ی گذشته مردم افغانستان، به‌ویژه زنان، بار اصلی جنگ را بر دوش کشیده و بیش از هر فرد دیگر جامعه رنج دیده‌اند. در دهه‌ی ۱۹۹۰، مجاهدین و طالبان زنان افغان را مورد ظلم قرار دادند؛ این ظلم اشکال مختلفی را از آزار و اذیت گرفته تا تجاوز، ضرب و شتم، سنگسار و زندانی کردن در خانه شامل می‌شد. پس از شکست مجاهدین، امارت اسلامی طالبان قوانین شریعت خودخوانده‌ی خود را اعلام کرد که در آن همه، به‌ویژه زنان از تمام حقوق اساسی خود محروم بودند و اجازه‌ی رفتن به مکتب و دانشگاه و فعالیت در امور اجتماعی را نداشتند.

پس از سرنگونی رژیم طالبان در سال ۲۰۰۱، افق جدید و دلگرم‌کننده‌ای برای افغانستان باز شد. در کنار موارد دیگر، برابری زنان با مردان مورد تأیید قرار گرفت، البته بیشتر در کلمات تا در عمل. قانون جدید اساسی تدوین و تصویب شد که در آن مشارکت زنان در تمام زمینه‌های زنده‌گی با تعهد دولت برای پیروی از اسناد بین‌المللی حقوق بشر، از جمله اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، به رسمیت شناخته شد. پس از یک دوره محدودیت شدید، زنان این فرصت را پیدا کردند که به مکتب و دانشگاه بروند و در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حضور یابند تا در نهایت بتوانند به توسعه‌ی اقتصاد از هم پاشیده و ثبات‌شکننده‌ی کشور کمک کنند.

با این حال، با وجود پیشرفت‌های صورت گرفته، زنان هنوز در تلاش دست‌یابی به حقوق‌شان هستند. به دنبال خروج نیروهای خارجی و وخیم‌شدن وضعیت امنیتی، خشونت، نقض حقوق بشر و تهدیدها علیه فعالان زن به طور چشم‌گیری افزایش یافته است؛ و طالبان، همراه با سایر گروه‌های تروریستی، تلاش‌های خود را برای تخریب روند توسعه در شهرها، کشتن مردان، زنان و کودکان آغاز کردند.

دولت افغانستان برای پایان‌دادن به خشونت‌ها، روند مذاکرات صلح را به عنوان سرلوحه‌ی برنامه‌های ملی و بین‌المللی با حمایت جامعه‌ی جهانی معرفی کرد و به همین منظور، سازوکار صلح بین‌افغانی برای پایان‌دادن به خشونت و ادغام طالبان در جامعه پیشنهاد شد. طالبان علی‌رغم تلاش‌های گسترده، هرگونه کاهش خشونت را انکار می‌کنند و بیشتر بر مبارزات چریکی برای به دست‌گرفتن قدرت تأکید دارند. توافق‌نامه‌ی صلح بین ایالات متحده و طالبان در اوایل سال ۲۰۲۰ در نتیجه‌ی دیپلوماسی ایالات متحده امضا شد که طالبان را موظف به مذاکره با دولت افغانستان کرد. مذاکرات بین‌افغانی صلح در ماه سپتامبر سال ۲۰۲۰ آغاز شد، اما با وجود تبادل زندانیان بین دولت و طالبان که یکی از شروط آغاز مذاکرات بود، طالبان فقط به این دلیل که در میز مذاکره دست بالا داشته باشند به خشونت ادامه می‌دهند.

در همین حال، زنان افغان درگیر امیدی آغشته با ترس هستند. یکی از بزرگترین نگرانی‌های آنان از دست‌رفتن دستاوردهای‌شان در نتیجه‌ی آن‌چه «توافق بد» با طالبان می‌نامند است. اگر گفت‌وگوهای بین‌الافغانی صلح، حقوق بشر و حقوق مدنی و سیاسی زنان را حفظ و از آن‌ها محافظت کند، گام مهمی به جلو برداشته خواهد شد، در غیر این صورت، این مذاکرات یک عقب‌گرد به دوران تاریکی است که زنان افغان تجربه کرده‌اند. این در حالی است که طی دو دهه‌ی گذشته، زنان افغانستان پیشرفت چشم‌گیری در زمینه‌های گوناگون، از جمله آموزش، اقتصاد و سیاست داشته‌اند. در حالی که گفت‌وگوهای بین‌الافغانی صلح در دوحه جریان دارد، فعالین زن افغان از دولت می‌خواهند که در گفت‌وگوها با طالبان از دستاوردهای آنان محافظت کند، به عبارت دیگر، حقوق زنان و برابری جنسیتی در چارچوب قانون اساسی باید به عنوان «خط سرخ» در نظر گرفته شود.

برای این هدف، باید مکانیزم روشنی وضع شود که در آن زنان بتوانند در تمام سطوح مذاکره مشارکت کامل و معنادار داشته باشند. برای صلح پایدار، به یک روند فراگیر و گسترده نیاز است. تمام گروه‌های به حاشیه‌رفته، به‌ویژه زنان باید در تمام دوره‌های مذاکرات و جریان‌ات پس‌اصلاح شامل باشند؛ و هرگونه توافق سیاسی که در آن دیدگاه زنان وجود نداشته باشد، قانونی و پایدار نخواهد بود. زنان باید محور اصلی گفت‌وگوهای بین‌الافغانی صلح باشند.

- Afghanistan Research Evaluation Unit, "Afghanistan National Development Strategy," *AREU*, <https://bit.ly/2JP25zt>
- Amnesty International UK, "Women in Afghanistan: The Back Story," accessed November 24, 2014. <https://bit.ly/3fm0bC5>
- Akbar, Shahrzad, "Chairperson for Afghanistan Independent Human Rights Commission," in discussion with Hosnia Mohaqqiq, September 12, 2020.
- BBC, "Who Are the Taliban?" *BBC*, May 29, 2019. <https://bbc.in/3mN6rFD>
- Dadouch, Sara, George, Susannah, and Lamothe, Dan, "U.S. Signs Peace Deal with Taliban Agreeing to Full Withdrawal of American Troops from Afghanistan," *The Washington Post*, February 29, 2020. <https://wapo.st/3IUCL9z>
- Harrison, Emma Graham, and Mokoii, Akhtar Mohammad, "The Taliban Took Years of My Life: The Afghan Women Living Under the Shadow of War," *The Guardian*, February 9, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2019/feb/09/afghan-women-taliban-war>
- The Islamic Republic of Afghanistan, "National Action Plan for the Women of Afghanistan," *The Government of Afghanistan*, 2007-2017. <https://bit.ly/38ovZF6>.
- Mehrad, Sharifa, "women activist, in discussion with Hosnia Mohaqqiq, November 24, 2020.
- Minatti, Wolfgang, "The Challenges of the Afghan Peace Talks," *European University Institute*, September 28, 2020. <https://bit.ly/3kHLBpA>
- O'Reilly, Marie, O'Suilleabhain, Andrea, and Paffenholz, Thania, "Reimagining Peacemaking: Women's Roles in Peace Processes," *International Peace Institute*, June 2015. <https://bit.ly/2ILxhiE>
- Paffenholz, Thania, Ross, Nick, Dixon, Steven, Schluchter, Anna-Lena, and True, Jacqui, "Making Women Count – not Just Counting Women: Assessing Women's Inclusion and Influence on Peace Negotiations," *The Graduate Institute of International and Development Studies*, April 2016. <https://bit.ly/3pBSCvY>
- The United Nations Security Council, "Resolution 1325 (2000)," *UN Security Council*, October 31, 2000. <https://bit.ly/35zXODG>
- The World Bank, "School Enrollment, Secondary, Female (% gross)," *World Bank Group*, 2020. <https://data.worldbank.org/SH.SV.TFVS.CD>
- The World Bank, "Labor Force, Female (% of Total Labor Force) – Afghanistan," *The World Bank*, 2020. <https://bit.ly/3lnv4sd>

The World Bank, "Proportion of Seats Held by Women in National Parliaments," *The World Bank*, 2020. <https://bit.ly/35YgzV4>

The Constitution of the Islamic Republic of Afghanistan," *The Islamic Republic of Afghanistan*, January 26, 2004. <https://bit.ly/2TS2z9N>

UNICEF, "Youth Literacy Rate for 15-24 Years," *UNICEF*, 2018. <https://bit.ly/3nehs2X>

US Department of Defense, "Enhancing Security and Stability in Afghanistan," *Department of Defense*, June 2020. <https://bit.ly/3oWGGEA>

Schifrin, Nick, "Graphic Video of Fatal Stoning Shows Taliban's Strength," *ABC News*, January 27, 2011. <https://abcn.ws/35WTAttr>

EU AFGHANISTAN PEACE SUPPORT MECHANISM

میکنیزم حمایت اتحادیه اروپا
از پروسه صلح افغانستان
د افغانستان د سولې څخه
د اروپایي ټولني د ملاتړ تگلاره

WOMEN & PEACE BETWEEN HOPE & FEAR

Civil Society & Human Rights Network's Research Team

Funded by the European Union